

ŽIVOT MORA BITI DJELO DUHA

Zbornik posvećen prof. dr. sc. Dubravki Sesar, gl. ur. Zrinka Kovačević i Ivana Vidović Bolt, Zagreb: Disput 2017.

Povodom sedamdesetoga rođendana redovite profesorice Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dr. sc. Dubravke Sesar u lipnju 2017. godine objavljen je zbornik znanstvenih radova *Život mora biti djelo duha*. Zbornik je nastao kao rođendanski dar trideset sedmero hrvatskih i inozemnih slavista i kroatista. Autori radova većinom su članovi Odsjeka za zapadnoslavenske jezike i književnost, ostalih odsjeka Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te drugih hrvatskih i međunarodnih sveučilišnih i znanstvenih ustanova. Osim radova hrvatskih, u zborniku su zastupljeni i radovi inozemnih slavista na četirima slavenskim jezicima (češkom, poljskom, slovačkom i ukrajinskom). Izborom tema i raznolikošću područja radovi i prilozi u tome zborniku svjedoče o bogatom i iznimno cijenjenom znanstvenom i stručnom radu profesorice Sesar.

To vrijedno izdanje uredile su dvije sveučilišne profesorice Odsjeka za zapadnoslavenske jezike Zrinka Kovačević i Ivana Vidović Bolt, koje su napisale i Proslov (str. 9–11) u kojem su istaknule neizmjerenu ljudsku i profesionalnu vrijednost međunarodno priznate hrvatske slavistice dr. sc. Dubravke Sesar. I sveučilišna profesorica Neda Pintarić, kolegica i prijateljica profesorice Sesar, priredila je slavljeničinu impozantnu radnu biografiju i bibliografiju naslovljivši je *Život i stvaralaštvo prof. dr. sc. Dubravke Sesar* (str. 13–24). Nakon pregledne i cjelokupne Bibliografije prof. dr. sc. Dubravke Sesar (str. 25–41) slijede dva osobna svjedočenja. Prvo nosi naslov *Draga moja Dubravka* i potpisuje ga, kako sam navodi na kraju pisma, Tvoj dvanaest godina stariji nekadašnji “profesor” Dušan Karpatský. Profesor Karpatský, ugledni češki kroatist, književni povjesničar i prevoditelj, odbio je, ispričavši se urednicama, napisati svoj prilog u zborniku posvećenu profesorici Sesar istaknuvši kako ga upute svake vrste plaše pa i ove po kojim je trebao napisati znanstveni prilog za ovaj zbornik, nadodavši kako kolegicu Sesar i previše voli da bi mu mogla postati predmet “objektivnoga” rada, makar i znanstvenoga. Stoga je profesoričinu jubileju posvetio jako emotivnu epistolu s nadnevkom 12. prosinca 2016. za koju se nažalost ispostavilo, nakon samo nešto više od mjesec dana, da je to bilo i posljednje Dušanovo pismo kolegici Dubravki Sesar. Profesor Krapatský preminuo je u Pragu 31. siječnja 2017. godine. Drugo osobno svjedočenje potpisuje hrvatska spisateljica i prevoditeljica Irena Lukšić. U kratkoj priči naslovljenoj *Jednostavno: Dubravka* autorica naglašava kako ovaj kratki naslov svima onima koji su se družili s profesoricom Sesar, koji su čitali njezine ra-

dove i slušali njezina predavanja te učili po njezinim udžbenicima otkriva svijet koji staje u te dvije riječi – jednostavno: Dubravka.

Prvi znanstveni prilog u zborniku *Život mora biti djelo duha* nosi naslov “Tradicij-ska verbalna kultura i njezini dometi”. U radu sveučilišni profesor Stipe Botica nagla-šava značenje tradicijske kulture s posebnim osvrtom na njezinu verbalnu sastavnicu analizirajući status usmene predaje u razvoju cjelokupne kulture. Poseban naglasak stavlja na ono što se u usmenoj književnosti obično naziva agrafijski arhetekst. Kako bi neke bitne značajke agrafijskoga arheteksta u pravilu trebale biti iste kod svih na-roda, rekonstrukcijom samo jednoga uzorka koji je više-manje istovjetan svugdje, arhetekst se u radu definira kao univerzalna antropologijska kategorija.

U drugom znanstvenom prilogu “O nekim aspektima leksičkoga stapanja u hrvatskom i slovačkom jeziku” dvoje autora, Ivana Čagalj i Vice Šunjić, uspoređuju proces leksičkoga stapanja u dvama slavenskim jezicima. Tvorenice nastale stapanjem dviju (rijetko više) punoznačnica, promatraju se s obzirom na podrijetlo, učestalost uporab-ne domene te strukturnih obilježja. U radu se donosi i velik broj aktualnih primjera stopljenica u hrvatskom i slovačkom jeziku.

Pod naslovom “Više od jedne povijesti” Đurđica Čilić Škeljo u svome znanstve-nome uratku problematizira pitanje položaja žene u poljskom društvu u 20. stoljeću. Analizirajući ženske likove koji se nalaze u središtu pripovjednoga svijeta dvaju ro-mana *Lala* Jaceka Dehnela i *Pješčana gora* Joanne Bator prikazuje paralelnu i ne-sumjerljivu žensku povijest minuloga stoljeća čiju nepomirljivost uzrokuju ekonom-ske i klasna razlike između junakinja ovih dvaju romana.

Slijedi rad akademika Stjepana Damjanovića koji je naslovio “*Slovinski* u povijesti hrvatskoga jezika i hrvatske filologije”. Termin *język słowéńsk* u hrvatskoj jezičnoj tradiciji, ovisno o refleksu jata javljao se kao *jezik slovinski*, *jezik slovenski* i *jezik slo-vjenski*. Damjanović naglašava kako je u samom početku ovaj termin označavao jezik najstarije slavenske, ćirilometodske, pismenosti, da bi se postupnim utjecajem eleme-nata hrvatskih mjesnih govora koji su u tom vremenu bili slični tomu jeziku, zapravo počeo oblikovati početak hrvatskoga književnog jezika. Pisan glagoljicom i ćirilicom “slovinski” jezik, hrvatska inačica staroslavenskoga, pridružuje se latinskome jeziku kojim je, kako je već poznato, započela pismenost u Hrvata. U zaključku akademik Damjanović naglašava važnost poznavanja ovih slavističkih sadržaja i spoznaja za što bolje razumijevanje hrvatske jezične povijesti odnosno slavenskoga konteksta hrvat-skoga jezika i slavističkoga konteksta kroatistike.

U radu Márie Dobríkove “Takowy strom ctyti mame, w gehoż stjnu spoćjwame” spoznajemo mitološku, simboličku i duhovnu percepciju “stabla koje nas štiti i koje bi trebali poštovati”. Polazeći od starozavjetnoga poimanja *stabla života* i *stabla spozna-*

je dobra i zla autorica priloga istražuje simbolička, mitološka i etnografska obilježja stabla koje nam daje plodove. Koncept stabla s plodovima u radu je potvrđen nekolicinom stihova iz Staroga i Novoga zavjeta.

U sljedećem radu raspravlja se o frazeološkoj problematici. Riječ je o znanstvenome prilogu sveučilišne profesorice Željke Fink "Što sve prolazi ispod radara? (o upotrebi jednog novijeg hrvatskog frazema)" u kojem se autorica bavi jednim novijim hrvatskim minimalnim frazedom *ispod radara*. Ponekad se ovaj frazem rabi kao priložni (u značenju neprimjetno, neprimijećeno, skriveno od javnosti) uz glagole kretanja dok onaj pridjevski (u značenju neprimjetan, koji nije zapažen) dolazi uz glagol *biti*. Zaključno profesorica Fink naglašava kako je ovaj frazem vjerojatno kalkiran iz engleskoga jezika te je popunio prazno mjesto u frazeološkom fondu jer u hrvatskome jeziku nije bilo frazema koji bi bio potpuna istoznačnica s jedinicom *ispod radara*.

"Iz suvremene slovačke jezične politike" još je jedan vrijedan uradak u ovome zborniku. U podnaslovu *Slovačka jezična politika u radovima Dubravke Sesar kao nadahnuće za hrvatsku jezičnu politiku* autorica Martina Grčević objašnjava samu bit ovoga rada. Prikazujući radove Dubravke Sesar u kojima opisuje slovačku jezičnu politiku, Martina Grčević uspoređuje jezičnopolitičku situaciju u Slovačkoj i Hrvatskoj. I dok je u Republici Slovačkoj jezična politika vođena planski i institucionalno, hrvatski pokušaji vođenja odgovorne jezične politike nisu imali velikoga uspjeha. Iako je ustavnim odredbom iz 1990. godine hrvatska jezična politika krenula u sličnome smjeru kao i slovačka, daljnji pokušaji pripreme prijedloga jezičnoga zakona iz 1995., 2005. i 2013. godine doživjeli su neuspjeh i osude javnosti uz žestoke i negativne medijske reakcije. Konačno je 2012. godine raspušteno i Vijeće za normu hrvatskoga standardnoga jezika koje je osnovano 2005. godine i tim je činom doslovno spriječen daljnji razvoj hrvatske jezične politike pa se slobodno može reći kako je hrvatska jezična politika počela i stala 1990. godine donošenjem spomenute ustavne odredbe.

Pitanje "Dvojine u poljskom jeziku" kao potkategorije gramatičke kategorije broja u novome znanstvenome prilogu ovoga zbornika obradio je Miroslav Hrdlička. Poznato je kako se s obzirom na različit jezični razvoj, kategorija broja drugačije odrazila u suvremenim jezicima. Potkategorija dvojine nestala je iz većine slavenskih (i ne samo slavenskih) jezika a zadržala se samo u izmijenjenom obliku u slovenskom jeziku i dvama lužičkim jezicima. U poljskom je jeziku dvojina počela nestajati već u šesnaestome da bi se posve izgubila u osamnaestome stoljeću. Kako navodi Hrdlička, njezinim nestankom nisu mogli biti u potpunosti izbrisani tragovi u jeziku pa se dvojina u poljskome jeziku i danas može pronaći u okamenjenim oblicima fraza i poslovice te u sinkretizmu padeža riječi koje označavaju parne dijelove tijela poput *oczy, uszy i ręce*.

Sljedeći rad u zborniku govori o češkoj književnosti šezdesetih godina prošloga stoljeća. Točnije, o jednome književnome fenomenu popularnom u tom vremenu, koji je nazvan “kriminalistička reportaža”. Pod naslovom “Kriminalistička reportaža u kontekstu čeških *zlatnih šezdesetih*” Matija Ivačić opisuje jedan od pojava oblika socijalističkoga krimića u češkoj kriminalističkoj književnosti u drugoj polovici šezdesetih godina prošloga stoljeća. Autor daje uvid u porijeklo ovoga fenomena, određuje kontekst u kojemu se on razvija te na kraju izborom pojedinih književnih tekstova objašnjava skroman odjek kriminalističke reportaže među književnicima i književnim kritičarima. Iako su ponekad tiskane u nakladi od preko pedeset tisuća primjeraka njihova žanrovska hibridnost vjerojatno je utjecala na to da ih kritičari nisu smatrali predmetom vrijednim književne kritike.

Znanstveni prilog pod naslovom “Epovi Franje Markovića u svjetlu epike njegovih čeških suvremenika” potpisuje Katica Ivanković sa Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Govoreći o književnome djelu Franje Markovića, prvog dekana Filozofskoga fakulteta u Zagrebu i prvog predstojnika Katedre za filozofiju, autorica zaključuje kako se njegovo književno djelo naposljetku pokazalo dijelom njegova filozofijskoga projekta, koji je bio uspješniji od njegovih filozofijskih spisa. Markovićeve književna djela Katica Ivanković povezuje s djelima čitavoga naraštaja neoromantičara i parnasovaca u češkoj književnosti koji su djelovali sedamdesetih godina devetnaestoga stoljeća. Htjeli su, baš kao i Marković u hrvatskoj književnosti, nacionalnim književnostima priskrbiti djela tzv. visokoga stila kao jamstvo umjetničke vrijednosti pišući svoja djela u epskim formama koje se odlikuju izbrušenim stilom i misaono sofisticiranim semantičkim sadržajem, ali i monumentalnom gestom.

Pišući o “Pragmatici prevođenja” svoj je znanstveni prilog zborniku *Život mora biti djelo duha* dao i Ján Jankovič. Po njegovu mišljenju pragmatiku prevođenja potrebno je uvijek promatrati u širem društvenom kontekstu, i to prije nego li se započne sa samim procesom prevođenja. Prijevod se tako može shvatiti i kao pomoć ili usluga jednoga čovjeka drugome, odnosno cjelokupnoj zajednici. Jankovič u svome radu navodi čitav niz predispozicija koje nisu povezane s prevođenjem (zdravstveno stanje, intelektualne i psihološke predispozicije, hrabrost i samostalnost, razvijene sposobnosti prilagođavanja i dr.) a oblikuje ih pragmatika prevođenja uz niz stručnih preduvjeta poput poznavanja književnosti i jezika s kojega, ali i na koji se prevodi. Napominje kako pragmatičari prevođenja održavaju ravnotežu između subjektivnih i društvenih interesa (ideoloških i komercijalnih), vode računa o političkim odrednicama vremena nadilazeći postojeće pritiske raznih politika i ideologija te nastoje dati što cjelovitiju sliku ishodišne književnosti poštujući potrebe domaće književnosti. Oni čuvaju onu humanističku misiju prevođenja izabirući ona djela koja su prihvatljiva u svakome

vremenu i svakome režimu na korist društvu i njima samima, a to je po Jankoviću dokaz pragmatičke biti prevođenja.

U radu Suzane Kos naslovljenom “Novo lice starih heroína – Božena Němcová i Dragojla Jarnević” pratimo obnovljeni interes čitateljske javnosti za autobiografska djela dviju spisateljica iz razdoblja narodnoga preporoda. Spomenute spisateljice našle su se u interesu javnosti kada je u Češkoj krajem devedesetih pokrenut veliki projekt objavljivanja potpune korespondencije Božene Němcove pa su tako u razdoblju od 2003. do 2007. godine izdana četiri sveska kojima je obuhvaćeno razdoblje od 1844. do kraja 1861. godine, dok je 2000. godine u Hrvatskoj objavljen integralni *Dnevnik* Dragojle Jarnević u izdanju Matice hrvatske Karlovac. Kroz analizu suvremene hrvatske i češke književnosti kraja 20. i početka 21. stoljeća, Suzana Kos dvije heroine dovodi u vezu s novodobnim književnim zahtjevima i žanrovima poput “nove romanse”, *chicklita* i “stvarnosne” proze, stavljajući ih tako u kontekst popularne kulture i potvrđujući važnost aktualiziranja njihovih književnih produkcija.

Hrvatsko-slovačke dramske i kazališne veze analizira Zrinka Kovačević u radu koji nosi naslov “Hrvatska drama u Slovačkoj nakon baršunaste revolucije”. Položaj hrvatske drame u Slovačkoj uoči i nakon baršunaste revolucije je različit. Dok su Slovaci u razdoblju prije baršunaste revolucije prevodili hrvatska dramska djela te proučavali i poštivali hrvatsku dramsku i kazališnu tradiciju nakon revolucije više se okreću modernim američkim dramskim produkcijama te produkcijama iz zapadnoga svijeta. U postrevolucionarnom vremenu samo se dvojica hrvatskih dramatičara, Milan Grgić i Miro Gavran, mogu pohvaliti izvođenjem svojih dramskih djela na pozornicama u Slovačkoj. Upravo Miro Gavran ostaje osamljenim predstavnikom hrvatske dramske književnosti u Slovačkoj jer još uvijek u svojim dramskim djelima publici pruža emociju, karakter i priču iako već duže vrijeme slovački postmodernistički dramatičari inzistiraju na tzv. novoj europskoj drami (trend drame koja udara u lice) u kojoj emocije i karakteri nemaju mjesta na pozornici.

Zanimljiv rad u zborniku autorski potpisuje Filip Kozina. U znanstvenom prilogu “Gdje se nalazi Srednja Europa Andrzeja Stasiuka?” autor želi, kako sam navodi, pomoću metodologije humanističke geografije i imagologije iz Stasiukove *periferijske* predodžbe odrediti prostor Srednje Europe. Knjiga Andrzeja Stasiuka znakovita naslova i podnaslova *Moja Europa. Dva eseja o takozvanoj Srednjoj Europi* (napisana u suautorstvu s Juryjem Andruhovyčem) i njegov esej *Brodski dnevnik* ishodišta su brojnim istraživačima njegova srednjoeuropskoga diskursa. U radu se ističe i važnost uloge Czesława Miłosza, preteče svih istraživača Srednje Europe u kreiranju *uznosite* predodžbe regije 1980-ih godina. Stasiukova Europa geografski je određena prostorima višljanskoga i dunavskoga slijeva, karpatskoga i dinarskoga gorja te Pribaltičke i

Panonske nizine. Treba reći kako se u svojim kasnijim izjavama sam Stasiuk distancirao od pojma Srednje Europe tvrdeći da mu on nije potrebna i da za njega ne postoji u njegovim djelima iako je baš on ponudio drugačiju (periferijsku) predodžbu negirane regije. Taj rad svakako doprinosi društveno-humanističkim raspravama o spacijalnim i imagološkim dimenzijama “regije između Zapada i Istoka”.

Sljedeći znanstveni prilog napisao je ugledni hrvatski dijalektolog Josip Lisac. U radu pod naslovom “Pražnički govor u poeziji Tomislava Dorotića” raščlanjuje se jezik zbirke *Pod zvzdāmin* pjesnika čakavskoga govora Tomislava Dorotića iz mjesta Pražnice na otoku Braču. Za Dorotićevu poeziju u radu se navodi kako posjeduje osjetnu književnu vrijednost koja zaslužuje temeljitu književnokritičku pretragu. Ipak vrijednost te zbirke leži u čakavštini, autentičnom mjesnom govoru Pražnice na kojem je zbirka pisana. Njime se potvrđuje vitalnost čakavskoga elementa u hrvatskome jeziku i moć poetske izražajnosti koja kao da poziva nove umjetnike da svoju poeziju pišu na čakavštini.

Zanimljiv rad o “Etimologiji dvaju hrvatskih naziva za konje” napisao je akademik Ranko Matasović. U svome znanstvenome prilogu Matasović predlaže etimologiju riječi *ohme* u značenju ‘jednogodišnje ždrijebe’ i *rāga* ‘stari, oronuli konj’. U zaključku Matasović potvrđuje da su obje riječi posuđenice i to iz turskoga jezika (*ahmak* u značenju ‘budala, luda’) i romskoga (*gra* u značenju ‘konj’).

Dvije autorice, Vesna Muhvić-Dimanovski i Anita Skelin Horvat, u zajedničkome radu “Nova značenja starih riječi – od pametne britvice do ultimativne ljepotice” bave se semantičkim posuđenicama. To su one riječi domaćega podrijetla ili pak stare, udomaćene posuđenice, kojima se pridodaje neko novo značenje kao rezultat utjecaja stranoga jezika. U korpusu neologizama znatno su češće od ostalih novotvorenica jer zahtijevaju manje stvaralačkoga napora od smišljanja posve novih riječi. Najveći broj semantičkih posuđenica, naglašavaju autorice članka, nalazimo u prevođenju. Prilikom prevođenja, a u pomanjkanju nekih prijevodnih istovrjednica, starim i već poznatim riječima daju se nova značenja. Baš takve semantičke posuđenice postaju vrlo brzo i predmetom kritike jezikoslovaca uz opasku kako je riječ o “krivoj” uporabi.

U sljedećem radu tri autorice, Neda Pintarić, Ewa Komorowska i Slavomira Ribarova, istražuju i tablično obrađuju nazive glazbala s jednakim ili sličnim korijenom u šest slavenskih jezika. Rad nosi naslov “Zajednički korijeni naziva narodnih glazbala u odabranim slavenskim jezicima”. Korijeni u nazivima glazbala i njihova značenja preuzeti su iz etimoloških rječnika dok su značenja leksema-pragmema i pragmafrazema objašnjavana uz pomoć rječnika suvremenih jezika (hrvatskoga, poljskoga, ruskoga, slovačkoga i češkoga). U radu je izdvojeno dvadeset naziva za glazbala i osam naziva za njihove dijelove. Vrijedi napomenuti kako su autorice u tablicu unosile i

pojedine lekseme neslavenskih korijena uz one staroslavenske i/ili praslavenske te indoeuropske. U ovome smo znanstvenome prilogu doznali i to kako su u hrvatskoj glazbenoj tradiciji duboko ukorijenjena i posebno se izdvajaju dva glazbala: *sopile* i *tamburica*, s tim da je naziv *tambura*, *tamburica* u hrvatski jezik došao iz perzijskoga jezika dok *sopile* čuvaju hrvatski korijen “pištanja”.

Velimir nas je Piškorec u radu “Pat isel, ka bi ni sielœs! O hrvatskome jezičnome izumitelju Jurju Baueru (1848. – 1900.) i njegovom spelinu” na zanimljiv i stručan način podsjetio na jezičnoizumiteljski rad i opus Jurja (Georga) Bauera. Nakon jezičnoga projekta nazvanoga *volapük* (“svjetski jezik”; *vol* – svijet < engl. *word* + *pük* – govor, jezik < engl. *speak*) čiji je izumitelj bio katolički svećenik iz Njemačke Johann Martin Schleyer 1879. godine te *esperanta* (“onaj koji se nada” < *esperi* – nadati se) kojega je 1887. godine osmislio židovski oftalmolog Ludvig Lejzer Zamenhof, već 1888. godine u publikaciji na njemačkom jeziku *Spelin. Eine Allsprache auf allgemeinen Grundlagen der sprachwissenschaftlichen Kombinatorik / Spelin. Sveopći jezik na temeljima jezikoslovne kombinatorike* svoj je planskojezični projekt nastanaka “svjetskoga pomoćnog jezika” predstavio Hrvat Juraj Bauer. U radu Velimir Piškorec donosi i prijevod molitve “Očenaš” na Bauerovoj reformiranoj inačici volapüka iz 1887. te “Očenaš” na spelinu iz 1888. godine u izvornom obliku. Na kraju rada potanko se opisuju zahvati na glasovnoj i oblikovnoj razini kod imenica i glagola u Bauerovom spelinu.

U sljedećem suautorskome radu Milenka Popovića i Rajise Trostinske kontrastivno se opisuju fonološke, morfonološke i morfološke zakonitosti ukrajinskoga i hrvatskoga jezika. Osim sinkronijske razine prikazivanja autori se povremeno koriste i dijakronijskom raspravljajući o tipičnim problemima govornika u savladavanju ovim dvama jezicima.

Pišući o granici i granicama u jeziku i jezicima svoj je znanstveni prilog u ovome zborniku dao i profesor Filozofskoga fakulteta u Zagrebu Ivo Pranjković. Naslovivši rad “Jezik i granica / jezici i granice” profesor Pranjković govori o specifičnome odnosu između jezika i granice odnosno između jezikā i granicā koji se očituje na nekoliko načina, oblika i razina. U radu se govori o granicama između pojedinih lingvističkih disciplina (fonologije i morfonologije, morfologije i sintakse, tvorbe riječi i leksikologije, leksikologije i semantike, gramatike i stilistike te gramatike i pragmatike), o granici među jezicima (zemljopisnoj granici) kao o teritorijalnome ili horizontalnome raslojavanju idioma, ujedno i granici među narodima i nacijama, o granici kod vertikalnoga raslojavanja jezika, o granicama među pojedinim tipovima idioma (jezicima, narječjima, dijalektima, govorima), o postojanju i važnosti granica među različitim jezičnim razinama (fonetskoj, fonološkoj, morfonološkoj, morfosin-

taktičkoj), o nekim jezičnim pojavnostima koje dovode do nastanka granice/granica a predmet su proučavanja i opisivanja različitih jezikoslovnih škola te o postojanju granica u različitim fazama razvoja jednoga idioma. Zaključno se može reći kako je pitanje “graničnosti” (graničnih pojavnosti, graničnih jedinica, graničnih idioma, graničnih disciplina) izrazito važno i često u različitim jezikoslovnim istraživanjima.

O prijedlozima *K* i *U* u češkome i hrvatskome jeziku piše Slavomira Ribarova. U svome prilogu autorica govori o nepravilnoj upotrebi (negativnom transferu) ovih dvaju identičnih, a opet po značenju različitih prijedloga od strane hrvatskih studenata češkoga jezika. Autorica navodi i razloge ovakve prijedložne diferencijacije osnovnoga značenja proučavanih prijedloga ističući kako uzroci leže u različitim razvojnim smjerovima zapadnoslavenskoga (češkoga) i južnoslavenskoga (hrvatskoga) jezika. U zaključku ističe kako je rezultat upotrebe ovih dvaju prijedloga njihov drugačiji smisao i različit prijedložni izraz u dvama promatranim slavenskim jezicima.

Slijedi još jedan rad na češkom jeziku u zborniku *Život mora biti djelo duha* pod naslovom “K meziredakčným kontaktům v charvátskohlaholském písemnictví” koji potpisuje ugledna bohemistica Zdenka Ribarova. U radu se zaključno ističe kako su rad i djelovanje najstarijih središta slavenske pismenosti na slavenskome jugu ostavili velikoga traga u hrvatskoj glagoljskoj književnosti. Glagoljska književnost u Hrvatskoj nikada nije bila lišena bizantinskoga kulturnog utjecaja i gotovo je uvijek bila otvorena za duhovni utjecaj različitih izvora. Složeni međusobni kontakti između različitih kulturnih središta najbolje se prikazuju na primjerima ekscerpiranim iz biblijskih tekstova.

Novi znanstveni prilog nosi naslov “Još o A. T. Brliću i Slovacima (tri pisma iz 1848.)” čiji autor Marijan Šabić priopćuje i komentira tri pisma koja su u revolucionarnim godinama 1848. i 1849. A. T. Brliću uputili jedan Čeh i dvojica Slovaka. Objavljujući ova pisma autor priloga otkriva nam različite aspekte Brličeve suradnje sa Slovacima. Iz pisama je vidljivo kako je Brlić raspačavao oglase za gramatiku slovačkoga jezika Martina Hattale, pomagao dragovoljcima u dolasku do slovačkih ustanika te kako je i sam jedno vrijeme aktivno sudjelovao u slovačkome ustanku. Priređivač se u radu uz objavljenu literaturu posebno oslanjao i na rukopisni Brličev *Dnevnik*. Posebna se pozornost u ovom prilogu posvećuje posljednjem, trećem pismu koje je A. T. Brliću uputio jedan od vođa slovačkoga narodnog preporoda Ľudevít Štúr i njegovom nezadovoljstvu Brličevim opisom stanja u revolucionarnoj Slovačkoj.

O brojevima i brojevnim riječima te o problemu granica brojeva kao vrste riječi i njihove razredbe nakon uvida u novije hrvatske jezične priručnike piše sveučilišna profesorica Branka Tafra u prilogu naslovljenom “Brojevi i *brojevi*”. Kako navodi

autorica priloga iako su malen i zatvoren leksički skup u hrvatskome jezikoslovlju, brojevi se još uvijek različito opisuju pa se ne zna koje riječi zapravo pripadaju tom leksičko-gramatičkome razredu. U radu se pojašnjava problem razgraničavanja brojeva od drugih vrsta riječi te njihove razredbe. U zaključku još se jednom definira pojam brojeva uz pojašnjenje razlikovnih obilježja brojeva prema drugim riječima i razlikovnih morfoloških i sintaktičkih obilježja. Predlaže se nekim novim autorima rječnika i gramatika hrvatskoga jezika odvajanje brojevnih imenica, brojevnih pridjeva i brojevnih priloga od brojeva te njihova gramatička obradba u poglavljima o imenicama, pridjevima i priložima bez atributa "brojevni".

Sveučilišna profesorica Marija Turk u prilogu "O češkom posredništvu u kalkiranju iz njemačkoga u hrvatski jezik" napominje kako su mnoge riječi koje danas u hrvatskome jeziku nazivamo bohemizmima zapravo u češkom jeziku nastale kao kalkovi prema njemačkome modelu. Navodeći velik broj primjera, autorica potvrđuje tezu kako je češki jezik imao posredničku ulogu u kalkiranju iz njemačkoga u hrvatski jezik. U hrvatsko-češkim jezičnim dodirima Turk izdvaja tri značajna razdoblja utjecaja češkoga jezika na hrvatski. Prvo razdoblje obuhvaća 16. stoljeće i književna djela Šime Budinića Zadrana, drugo 18. stoljeće i kajkavski književni jezik Adama Patačića i njegova *Dikcionara* te treće, ujedno i najplodnije razdoblje, kada iz tiska izlazi Šulekov *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja* 1874./1875. godine.

U sljedećem se znanstvenom prilogu Josip Užarević bavi prevoditeljskim radom Dubravke Dorotić Sesar. Analizom njezinoga prepjeva (Sergeja Esenina: "Čuju radunicu Bož'ju...") Užarević konstatira kako je Dubravka Dorotić Sesar uspješna hrvatska prevoditeljica-praktičarka s češkoga, slovačkoga, ukrajinskoga i ruskoga jezika. Po njegovome mišljenju ona je ujedno vrsna i osviještena teoretičarka prevođenja, stručnjakinja koja dobro poznaje sve prevoditeljske postupke, međujezične i međukulturne razlike, versifikacijske zakonitosti izvornika i prepjeva te njihove jezično-stilske razine. U Sesaričinu prevoditeljskome opusu Užarević posebno izdvaja prijevod Machina *Maja* nazivajući ga kongenijalnim, prijevod lirike Bogdana-Igora Antonyča, "lavlji dio prijevoda" u *Zlatnoj knjizi češkoga pjesništva*, prijevode Růfusovih *Molitvica* te posljednje prijevode ruske lirike 20. stoljeća Sergeja Esenina i Marine Cvetaeve.

Kako navodi u prvoj rečenici svoga znanstvenoga priloga "potaknuta slavljeničinom upečatljivom osobinom", Ivana Vidović Bolt, ugledna hrvatska polonistica i kroatistica, piše o "Konceptu brižljivosti u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji". Usprkos negativnim frazemima koji u velikom broju popunjavaju hrvatski i poljski frazeološki fond autorica pronalazi one koji opisuju pozitivne karakterne osobine (dobrota, ra-

dinost) i pozitivne emocije (radost, ushićenje). U tu skupinu ulaze hrvatski i poljski frazemi koji pripadaju konceptu brižljivosti a čiju je rasprostranjenost, motiviranost i podrijetlo autorica detaljno obradila u ovome prilogu. U zaključku je vidljivo kako somatski (*čuvati/nositi/držati koga, što kao kap (malo) vode na dlanu* “brižljivo čuvati koga, što, odnositi se prema komu, prema čemu s velikom (osobitom) pažnjom”; *čuvati/paziti koga, što kao oči (oko) u glavi/pilnovać/strzec kogoś, czegoś jak oka*) i zoonimni (*boriti se kao lavica* <za koga, za što> *walczyć jak lwica, sztititi (braniti) kao lavica koga, što*) frazemi dominiraju u opisu brižljivosti.

O slovačkome piscu hrvatskoga podrijetla Rudolfu Slobodi i njegovim dvama romanima *Krv* (1991) i *Jeseň* (1994) piše Maria Vuksanović Kursar. Njezin rad nosi naslov “Reprezentacije kolektivnoga identiteta u kasnim romanima Rudolfa Slobode”. Autorica u svome prilogu želi nešto više reći o permanentno prisutnom problemu konstruiranja kolektivnoga identiteta u književnim djelima spomenutoga slovačkog pripovjedača. Autorica pokušava na primjerima književnih manifestacija razlikovnih obilježja etničke skupine Hrvata u Devínskoj Novoj Vesi razmatrati može li reprezentacija kolektivnoga, tj. etničkoga, identiteta Hrvata dovesti do ekskluzivnosti kao stabilnoga svojstva glavnih junaka Slobodinih romana.

Sljedeći prilog na poljskom jeziku u zborniku *Żivot mora biti djelo duha* potpisuje Elżbieta Wrocławska s Instituta Slawistyki PAN iz Varšave. U radu autorica donosi neke od zaključaka svojih istraživanja provedenih još u devedesetim godinama prošloga stoljeća o simboličkoj ulozi jezika u životu Lužičana. Po njezinu mišljenju simbolička razina lužičkoga jezika koji je u stalnoj upotrebi s većinskim njemačkim jezikom na području Gornjih i Donjih Lužica na području današnje istočne Njemačke, vidljiva je u prezentaciji kulture i nasljeđa spomenute manjine. U radu se posebno naglašava bitna uloga i rad lužičke inteligencije u višedesetljetnom odnosu simbolike jezika i života Lužičana.

Posljednji znanstveni prilog u zborniku nosi naslov “Moje zawieranie znajomości z kulturą chorwacką” čiji je autor profesor sa Sveučilišta u Varšavi Krzysztof Wrocławski. Autor se prisjeća, inspiriran prijateljstvom s profesoricom Dubravkom Sesar, prvoga kontakta s hrvatskom kulturom, krajolicima, običajima, ljudima i hrvatskim jezikom koji se zbilo pred pedeset godina. Tih su godina realizirani programi razmjene studenta Filozofskoga fakulteta u Zadru i studenata slavistike Sveučilišta u Varšavi. Wrocławski posebno ističe važnost svih tih susreta i novih spoznaja za daljnji napredak hrvatskih studija u Varšavi jer se takvim djelovanjem kako zaključuje autor, svakoj nematerinskoj filologiji osigurava i omogućava da “uđe” do nove kulture jezika koji se uči i studira.

Zaključno zbornik *Żivot mora biti djelo duha* sa svoja trideset i tri rada trideset

sedmero hrvatskih i inozemnih slavista i kroatista najljepši je poklon sveučilišnoj profesorici Dubravki Sesar za njezin cjelokupan uspješan i predan znanstveni i pedagoški rad ali i važan doprinos za daljnje proučavanje kako jezikoslovne kroatistike tako i cjelokupne slavistike. Životni i profesionalni put hrvatske slavistice dr. sc. Dubravke Sesar ispunjen velikom marljivošću i brižljivošću istinsko je djelo duha za sve one koji su s njom surađivali, od nje učili i mnogo naučili.

Vice Šunjić